

מאמר שבועי בדרכי עבודת ד' ועניני הזמן

מפי מרן פוסק הדור

הגאון רבי משה שטרנבוך שליט"א

פרשת חיי שרה תשפ"ג

קבלת גזירות שמים באמונה ובשמחה

"שני חיי שרה", (כ"ג, א.).

פירש"י "כולם שווים לטובה", ע"כ.

ראוי להבין היאך יתכן שהיו כל ימיה ושנותיה שווים לטובה, והרי במשך תשעים שנה לא היה לה בן, וגם נלקחה בעל כרחיה לבית אבימלך ולבית פרעה, וגם סבלה בשנות רעב, וכהנה רבות, והיאך שייך לומר שכל ימיה היו שווים לטובה. [והן אמת שיש לפרש כוונת הדרשה כלפי עבודת ה', שתמיד עבדה את הקב"ה במלא כוחותיה, וזהו "כולם שווים לטובה" בעבודת ה', אבל בפשוטו משמעות הדברים הוא גם כלפי גשמיות].

ונראה לפרש, ששרה אמינו קיבלה על עצמה את כל גזירות שמים באמונה ובשמחה וכמו שאמרו חז"ל (ברכות ל"ג ע"ב) "חייב אדם לברך על הרעה כשם שהוא מברך על הטובה", ולכן באמת לא היה אצלה כל חילוק בין זמן לזמן, כי בכל קושי שעבר עליה היא הרגישה שמחה כאילו קיבלה טובה, ולכן באמת היו כל חיייה שווים לטובה.

ומזה יש להתבונן כמה מאושרים חיייו של האדם שחי באמונה, שהלא מתוך כך ששרה חיה באמונה והודתה לקב"ה מטוב ועד רע, עיי"ז היה לה חיים טובים ומאושרים שאין כדוגמתם עד שהתורה מעידה עליה שכל חיייה שווים לטובה בלא שום צער.

ועד"ז פירש הקדוש החפץ חיים הפסוק (איכה ג, ל"ח) "מפי עליון לא תצא הרעות והטוב", שהקב"ה אינו עושה רעות וטובות, אלא הקב"ה עושה אך ורק טוב לאדם, ומה שנדמה לאדם כרע אינו באמת רע אלא הכל לטובת האדם.

◇ ◇ ◇

ידוע שהגה"ק רבי שמעלקא מניקלשבורג ואחיו הגה"ק רבי פנחס בעל ההפלאה ששאלו את פי המגיד ממעזריטש, כיצד יוכל האדם לקיים דברי חז"ל שאמרו (ברכות ט, ה) "חייב אדם לברך על הרעה כשם שהוא מברך על הטובה", והרי לכאורה לא יתכן לברך ולשבח על הרעה כמו על הטובה, והשיב להם שילכו לבקר את הרבי רבי זושא מאניפולי שהיה חי בעוני ובדחוקות, וישאלו אותו שאלה זאת. הם הלכו ושאלו אותו, והשיב להם רבי זושא שתמוה הדבר בעיניו מדוע הרבי שלח אותם אליו, שהרי מעולם לא היה לו שום רעה, כי כל מאן דעביד רחמנא לטב עביד, וכל דבר הוא "טוב" אצלו...

גודל כוחם של עם ישראל לסבול ניסיונות עצומים

"ויבא אברהם לספוד לשרה ולבכתה", (כ"ג, ב.).

פירש"י "נסמכה מיתת שרה לעקידת יצחק, לפי שעל ידי בשורת העקידה שנזדמן בנה לשחיטה וכמעט שלא נשחט, פרחה נשמתה ממנה ומתה", ע"כ.

ובמדרש (בר"ר נ"ח, ו') איתא עוד, שהשטן היה מתריס כנגד אברהם אבינו ואומר לו "על ידך מתה שרה, אילו לא עקדת בנך לא היתה מתה עדיין", ונראה מזה שחלק מניסיון העקידה היה מיתת שרה, כי השטן ניסה להניא את לב אברהם שיחשוב שמחמת עקידת יצחק מתה אשתו, ואז יצטער ויתחרט על העקידה ועיי"ז יפסיד את שכרו, וכמו שאמרו חז"ל (קידושין מ' ע"ב) שהתוהה על הראשונות מאבד את זכות המצווה ושכרה.

ויש ללמוד מזה דבר נפלא, שאע"פ שאברהם אבינו כבר ניצח את היצר הרע בעצם ניסיון העקידה, מ"מ השטן לא התייאש, אלא המשיך לנסות את אברהם לאחר העקידה, כדי שאולי יצליח עיי"ז להפסיד לו מה שנתעלה במעשה העקידה, וזהו מוסר השכל נפלא, שגם אם כבש האדם את יצרו באיזה עניין, לא ידמה לנפשו שהוא יכול להיות רגוע בזה ממלחמת היצר, אלא עליו להיות ער בכל רגע להיות מוכן להמשיך המלחמה ביצר הרע - שממתין להפילו גם לאחר שהאדם כבר התגבר עליו.

וכבר כתב החובת הלבבות שער יחוד המעשה פר' ה': "בן אדם, ראוי לך לדעת, כי השונא הגדול שיש לך בעולם הוא יצרך הנמסך בכוחות נפשך והמעורב במזג רוחך, והמשתתף עמך בהנהגת חושיך הגופניים והרוחניים, המושל בסודות נפשך וצפון חובך, בעל עצתך בכל תנועותיך הנראות והנסתרות, שתהיינה ברצונך, האורב לעתות פשיעתך, ואתה ישן לו והוא ער לך", עיי"ש באורך.

ואברהם אבינו עמד בניסיון ולא חזר בו מהעקידה, והאמין בקב"ה ששרה לא

מתה מחמת העקידה אלא משום שמתחילת ברייתה נקצב לה שתחיה מאה עשרים ושבע שנים, וקיבל על עצמו שזהו רצון הקב"ה לצרף אותו בניסיונות - צירוף אחר צירוף והיה מוכן לקבל על עצמו את הכל באהבה.

וסיפר לי אדמו"ר אחד זצ"ל, שפעם נפגשו שני צדיקים, ואמר האחד לחבירו "דואג אני היאך יוכלו עם ישראל לסבול את הניסיונות הנוראים לפני ביאת משיח", והשיב לו השני, מקובלים אנו שהקב"ה מנסה את האדם רק כפי מידת יכולתו, ובוודאי לא ינסה הקב"ה את ישראל בניסיונות שהם למעלה מכח הסבל, וחבירו השיב לו, דאדרבה מזה גופא הוא דואג, שהרי לעם ישראל יש כוח סבל גדול מאוד לעמוד בניסיונות בכל מחיר, ולכן יש לדאוג כמה צרות וייסורים ייסבלו ישראל בחבלי משיח.

◇ ◇ ◇

כל הקורה איתנו הוא מהנהגת ה' ואינו ממקרי הטבע

לפי"ז נראה לפרש היטב כפלות לשון הפסוק, שבתחילת הפסוק כבר נאמר "ויהיו חיי שרה", ואחר כך נאמר עוד "שני חיי שרה", ולכאורה צריך ביאור מה צורך יש בכפלות זו, (ועיי' בפירוש רש"י).

אמנם לפי"ז נראה לבאר (ועיי' נחלת יעקב לבעל התיבות המשפט) שבאה תורה להכחיש את טענת השטן ששרה מתה מחמת העקידה, ולהדגיש ששרה מתה בהגיע זמנה למות, וזהו "שני חיי שרה", שמתחילת ברייתה נקצב לה שתחיה מאה עשרים ושבע שנים, ועקידת יצחק אי"ז אלא הצורה החיצונית שבה הלביש הקב"ה את דין שמים בדרכ הטבע.

ובזה מיושב משה"ק רבים הלא קיי"ל ששלוחי מצוה אינן ניזוקין לא בהליכתן ולא בחזרתם והיאך כאן ניזוק אברהם בחזרתו מהעקידה, ולהנ"ל מבואר מאד שזהו מה שבאה התורה לה' ללמדינו ב"שני חיי שרה" שכבר בא זמנה למות וכמ"ש"נ.

ומצוי לפעמים שכשאדם מת, קרוביו תולים את מיתתו בסיבות טבעיות, ואומרים שלא ביקרו אצל רופא מובהק פלוני, או שלא השתמשו ברפואה פלונית, ושוכחים שהדבר הראשון יש לתלות ברצון ה' שקבע לו סך שנים מסוים לחיות, ובשעה שנגמר זמנו לחיות הוא מת מחמת דין שמים.

כסף שבא בדרכי רמאות הולך בסוף לאבדון

"וישקול אברהם לעפרן את הכסף אשר דבר באוזני בני חת", (כ"ג, ז').

פירש"י, "חסר וי"ו, לפי שאמר הרבה (שמתחילה אמר שיתן בחינם בלא דמים) ואפילו מעט לא עשה, שנטל ממנו שקלים גדולים, שנאמר עובר לסוחר, שמתקבלים בשקל בכל מקום", ע"כ.

ונראה לפרש בדרך נוספת מה שנאמר "עפרן" חסר וי"ו, כיון שעפרון בא להתעשר בדרך של שקר, שמתחילה כבר הבטיח שיתן את השדה בחינם, ועכשיו חזר בו וביקש ארבע מאות שקל כסף עובר לסוחר, ולזה רמזה תורה וכתבה "עפרן" בחסר וי"ו, להורות שעפרון התחסר מהכסף שקיבל בדרך רמאות, ולא הרוויח ממנו כלום.

ובילדותי שמעתי מפי הגאון הקדוש רבי אלחנן ווסרמן זצ"ל, שבעולם הזה אין "חטיפות" יותר ממה שנקצב לאדם הנאות מהשמים, ואפילו אם נראה לכאורה לאדם שהצליח להרוויח יותר ממון על ידי השתדלות שהייתה שלא כדין, מ"מ האמת היא שלא הרוויח כלל, שהרי כל אחד יש לו סך הנאות קצובות מהשמים, ואם חטף ממון באיסור יביאו עליו מהשמים חלילה צער אחר, כמו צער גידול בנים או מחלות או קיצור ימים אצלו או אצל משפחתו כדי שישלם בכך על הנאת הממון שחטף, או מהשמים יסובבו שיפסיד את הממון שחטף בעסק ביש, כדי שלא יישאר בידו הנאה מיותרת שלא נקצבה לו מהשמים.

והוסיף עוד ואמר, שאין לשכוח שהעולם הזה הוא עראי והעיקר הוא לדאוג לחיי נצח, וגם בשעת עסק הפרנסה יש להפך גשמיות לרוחניות ולחשוב על הקב"ה ולבטוח בו שיזמין לאדם את כל צרכיו.

הדבר העיקרי שצריך לבדוק בשידוכים על האשה

"ותאמר אליו בת בתואל אנכי בן מלכה אשר ילדה לנחור", (כ"ד, ד').

יש לתמוה היאך סמך אליעזר על בת בתואל שתתאים להיות אשת יצחק, והרי

נרבת ידידנו החפץ בעילום שמו לרגל פרשת חיי שרה - פרשת השידוכים לזכות ידידיו הזקוקים לישועה לזיווג הגון יה"ר שזכות המצוה ותפילת ארבעים יום תגן בעדם להיוושע כמארה

נתרם ע"י ידידנו מלומדי הגליון הרב מיכאל יאטה הי"ו להצלחתו ולהצלחת בנו הלל בן לירון חיה עם התחלת לימודיו בישיבה קטנה

היא בת עם הארץ, ולכאורה היה ראוי לו לחשוש שלא יתאימו.

וביותר יש לתמוה, מדוע בדק אליעזר את רבקה רק בדבר אחד - אם היא בעלת חסד, [על ידי שאמר לה הטי נא כדך ואשתה וגו'], והרי לכאורה היה לו לבדוק אותה היטב היטב מכל הצדדים, וכמו בענייני אמונה ודעות ויראת שמים וכל שאר העניינים.

ונראה לבאר בזה, עפ"י ששמעתי מרבינו החזו"א בשעה ששאלו בחור אחד מה צריך לחקור ולבדוק על האשה בעסק השידוכים, והשיב לו החזו"א **שהעיקר שהיא לא תהא עקשנית, כי אם נכונת אין מה לחשוש מכלום, כי היא תלך אחר בעלה ותעשה כדעתו ברוחניות ובגשמיות.**

ונראה שלכן בדק אליעזר את רבקה רק בעניין מידותיה הטובות, כי בזה היא הוכיחה על מידת הכנעתה לאחרים להיות כפופה להם, שהרי אפילו לאיש זר שהגיע לתוך מדינתה, התמסרה לו לגמרי מתוך הכנעה להשקות את כל גמליו [אף שהיה עבודה בזויה, ואע"פ שהיו לו עבדים שהיו יכולים לשאוב עבורו], ומזה ידע אליעזר שתהא בוודאי ראויה וטובה ליצחק אבינו, כי בוודאי תשמח לשמש את הצדיק ולעשות כל רצונו.

ובזה מתיישב גם התמיהה הראשונה היאך סמך אליעזר על בת עם הארץ שתתאים ליצחק, כי מאחר שהיא נכונת, ממילא תתאים עצמה בדעותיה

והשקפותיה לבעלה, ותרצה תמיד לעשות הכל כרצונו.

עוד נראה שאליעזר היה יכול ללמוד על מידת יראתה גם מתוך התבוננות בצניעותה, כי בפעולותיה להשקות ולהשקות את גמליו, היה ניכר מידת הצניעות שבה, [וכגון שירדה לתוך העין ולא שחה עצמה לשאוב מלמעלה כדי שלא תתגלה בשרה, ועוד כמה עניינים וכפי שפירשו המפרשים], ומזה הבין אליעזר מידת שלמותה, וכמו ששמעתי מפי רבינו החזו"א איש זצ"ל שעיקר הקדושה של בת ישראל תלויה במידת צניעותה, וזהו התבלין הכי מועיל אצל בת ישראל לגרש את היצר הרע, וכך כתב אדונו הגר"א ז"ל באגרתו הידועה (עלים לתרופה נוסח ארם צובא תרכ"ו) "תריס נגד יצר הרע, זכרים עסק התורה, ולנקבות הצניעות והנהגת המידות והמוסר".

ואצל עם ישראל עיקר חיי הנישואין הם חיי קדושה וכמטבע הברכה "מקדש עמו ישראל על ידי חופה וקידושין", ולכן דקדקו חז"ל לקדש אשה בלשון "הרי את מקודשת" והיינו מקודשת כהקדש, והדברים פשוטים, **רק לאחרונה נתפשטו מדריכים וכן ספרים המחנכים לחיות חיים הדומים לחיי הבהמות, וצריך לידע ולהתריע האמת הפשוטה, שאין זה דרך התורה הק' כלל, וכל אושר חיי הנישואין וההצלחה וס"ד בהעמדת זרע קודש לה' ולתורתו תלויה בחיי נישואין בדרך קדושה וטהרה, ודי בהערה זו.**

מין רבינו שליט"א בקריאה לתושבי הר נוף עם מלאות שמונה שנים לטבח האכזרי בשכונה:

"הנני לקרוא לבחורים ואברכים וגם לבעלי בתים להשתתף בסדרי הלימוד בליל שבת בבתי כנסיות ובתי מדרשות"

בערב [שהוא קודם השקיעה בלונדון], כדי לענג את השבת בלימוד התורה.

ובספר במנוחה וקדושה (לתלמיד מוה"ר מוולאז'ין זיע"א, שער התפילה ראשון סי' ג') ביאר ענין נשמה יתירה בשבת, שעל ידי ה'נשמה יתירה', זוכה האדם שלימודו הוא בנקל בלא טורח והתגברות, כי אדרבה נפשו מתענגת ושמחה מלמודה, עיי"ש.

וחידוש נפלא כתב רבינו יונה (דרשות רבינו יונה על התורה, פרשת ויקהל) בטעם הדבר שצטוונו לאכול סעודה שלישית בשבת, שחששו חכמים שמא יאכל האדם בסעודת השבת אכילה גסה ועיי"ז יבטל זמנו ולא יהיה פנוי לתורה, ועל כן חייבו חכמים לאכול עוד סעודה לפנות ערב, כדי שהאדם יהא מוכרח שלא להעמיס עצמו באוכל יתר על המידה בסעודת היום, ואז יהא באפשרותו לאכול עוד סעודה אח"כ, ונמצא כובש את יצרו ומקדש באכילתו את השבת, וגם זמנו פנוי ביום השבת ללימוד התורה.

וזוהו לימוד מוסר לידן גם לסעודת הלילה לא למלא כרסו יותר מידי כי אז יבוא לידי עייפות ולא יוכל לנצל הזמן ללימוד התורה הקדושה.

וזוכר אני מימי בחרותי, שמו"ר הגה"צ רבי משה שניידער זצ"ל תיקן בישיבה, שלאחר תפילת שחרית לא יילכו לסעוד סעודת השבת, שלאחר האכילה בדרך כלל האדם הולך לישון ומפסיד הזמן, אלא היו עורכים "קידוש" עם מזונות לאחר התפילה קודם הסעודה, ואז היו יושבים ולומדים עד שעה אחד בצהרים, ורק לאחר מכן התיישבו לסעוד את סעודת היום לכבוד השבת. וכל זה היה בזמן מלחמת העולם השניה שהשמועות על הזוועות שנעשו במלחמה הגיעו לאוזני בני הישיבה - והרבה מתוכם היו פליטי מלחמה שדאגו לקרובי משפחתם, ואע"פ"כ לא פטרו עצמם מלימוד התורה בשבת קודש.

ויש לידע שמי שעוזב את הלימוד בימי שישי שבת, הרי גם ביום ראשון כשהוא חוזר ללימודו, קשה עליו ללמוד, וכמו שאמרו חז"ל (ירושלמי ברכות פ"ט ה"ה) "אם תעזבני יום, יומיים אעזבך". ושמעתי מפי הגאון רבי אהרן קוטלר זצ"ל לדייק מלשון הרמב"ם (פ"ג מהלכות ת"ת ה"ג) שהמאבד לילה אחד מלימוד התורה, אינו מזיק רק לאותו הלילה אלא מאבד באופן כללי את הזכיה ב'כתר תורה', וביאר בזה עפ"י משל לשרשרת, שכשנעשה קרע באמצע השרשרת בטל כל השרשרת, כך גם בלימוד התורה כל קיומה אצל האדם הוא אך ורק על ידי רציפות של לימוד התורה יום אחר יום כל החיים, אבל בלא זה מתנתק החיבור ונופל הכל, וצריך להתחיל שוב מחדש את בנין התורה אצלו, ומעתה יש לנו ללמוד גודל חשיבות לימוד התורה בשישי שבת, שהלא מי שמפסיק בלימודו ביום שישי שבת, הוא "קורע את השרשרת", ומאבד את כל רציפותו בלימוד התורה.

א.ה. עם מלאות שמונה שנים לטבח הנורא בהר נוף, בו נהרגו חמישה מפארי גדולי השכונה, כתב מרן רבינו שליט"א מכתב קריאה לבני הישיבות ואברכים ובעלי בתים להתחזק בניצול הזמן ללימוד התורה בליל שבת החורפיים הארוכים, וז"ל המכתב:

"אחי ורעי תושבי שכונתנו שכונת הר נוף הי"ו. הנה ידוע מה שאמרו חז"ל (ירושלמי שבת ט"ו ג') לא ניתנו שבתות ויו"ט לישראל אלא כדי לעסוק בהם בתורה, ומפני שבכל ימות החול בני אדם טרודים במלאכתם ומסחרם ואין להם פנאי לעסוק בתורה בקביעות, ובשבת הם פנויים ממלאכה ויכולים לעסוק בה כראוי.

וכעת בתחילת זמן חורף כאשר עומדים אנו לקראת לילות שבת הארוכים של החורף בהם יש זמן מרובה לנצל ללימוד התורה הקדושה, וכאשר שמעתי ב"ה כי בני הישיבות מתארגנים לחיזוק לימוד התורה בשכונתנו שכונת הר נוף בשבת קודש, הנני לקרוא לבחורים ואברכים וגם לבעלי בתים להשתתף בסדרי הלימוד בבתי כנסיות ובתי מדרשות, שבחורף יש זמן רב לנצל בליל שבת, ואם לא קובעים תוכנית לנצל הזמן, הרי זמן רב עלול ללכת לאיבוד.

ובפרט עכשיו לקראת שבת קודש זו פרשת חיי שרה - יום השנה השמיני לאסון הנורא שפקד את שכונתנו בהריגת חמשה מפארי שכונתנו באכזריות על ידי מרצחים בני עוולה הי"ד, יש לעורר ביתר שאת לחיזוק התורה בזמני דפגרא, והתעוררות זו תהא לעילוי נשמתם וגם תוספת שמירה לכל השכונה וכמו שאמרו חז"ל "תורה מגנא ומצלא".

וכל אחד שמשתתף מחזק בכך אחרים, ובזכות התורה והשבת שהיא מקור הברכות נזכה לרוב נחת ברכה והצלחה.

הנני המצפה לרחמי שמים מרובים משה שטרנבוך

להשלמת היריעה הננו להביא דברי חיזוק שנשא מרן רבינו שליט"א בהזדמנויות שונות אודות מעלת לימוד התורה וקביעת סדרי לימוד קבועים בשבת קודש:

"יש לעורר אודות חשיבות לימוד התורה בשבת קודש, ובפרט בלילות שבת קודש הארוכים של החורף שאפשר ללמוד גם שש שעות רצופות ומעלה, וכבר אמר רבינו החזו"א איש זצ"ל שקדושת השבת מסייעת לאדם לחדש חידושי תורה בהירים, ואשרם ואשרי חלקם של המנצלים הזמן בליל שבת ללימוד התורה, וקובעים סדר לימוד לזה.

וגדולי ישראל היו מנצלים מאוד את הזמן בשבת קודש ללימוד התורה, וראיתי אצל כ"ק האדמו"ר משאץ מלונדון הגאון הצדיק רבי שלום מאסקאוויטש זצ"ל, שגם בימי זקנותו לא היה הולך לישון לאחר סעודת הבוקר ביום השבת, אלא היה הולך מיד לאחר הסעודה ללמוד גמרא שעות רצופות, ובשבתות הקיץ הארוכות היה יושב ולומד משעה שתיים בצהרים עד סביבות עשר

נתרם לעילוי נשמת ירא אלוקים ושפל רוח, השכים לבית המדרש לעבודת בוראו, דבק כל ימיו באמונה, איש תם וישר, מוקיר רבנו ורודף צדקה וחסד בגופו ובממונו

שייף עייל ושייף נפיק ולא מחזיק טיבותא לנפשיה

הרב **משה** בן החכם הרב חייא ז"ל **אריה**, נלב"ע כ"ו אלול תשפ"ב

הונצח על ידי רעייתו הגדולה תבדלחט"א מרת שרה תחי'

ועל ידי חתנו ובתו היקרים מלומדי הגליון הרב **דוד** משה ומרת רחל **מנחם** שייח' (ליארס ניו-יורק)

יה"ר שזכות הרבים תעמוד להם ולירועם עד עולם לברכה והצלחה בכל מעשה ידיהם לנחת,

אושר ועושר כל הימים בכריות נופא ונהורא מעליא אבי"ר

ברכת מזל טוב ללידינו עוז הרב אברהם זידע שליט"א

ממקורבי מרן שליט"א לרגל שמחת הולדת בנו שיהי' בשעטו"מ

יזכה לגדלו לתורה ולחופה ולמעש"ט אבי"ר

לע"ג הרב יהודה נפתלי בן החבר ר' היים מנדלבוים זצ"ל

מרכיץ תורה לרבים, נלב"ע כ"ג אייר תשנ"ה